

УДК 336.5:338.43:004.9(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2026.28.16>**Маслак Н.Г.**

кандидат економічних наук, доцент,
Сумський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1482-4118>

Maslak Nataliia

Sumy National Agrarian University

ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ РЕЄСТР У ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

STATE AGRARIAN REGISTER IN THE TRANSFORMATION OF THE FINANCIAL MECHANISM OF STATE SUPPORT FOR THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

Статтю присвячено дослідженню ролі Державного аграрного реєстру у трансформації фінансового механізму державної підтримки аграрного сектору України в контексті адаптації до вимог Спільної аграрної політики ЄС. Метою дослідження є визначення інституційного потенціалу та функціональних обмежень ДАР як цифрової основи адміністрування, верифікації та контролю державної підтримки. Методичну основу становлять порівняльний аналіз ДАР та IACS, зіставлення умов підтримки з наявними цифровими можливостями їх перевірки, а також сценарний підхід. Встановлено, що ДАР забезпечує ефективну ідентифікацію бенефіціарів і підвищує операційну ефективність розподілу коштів, однак не створює повноцінних передумов для переходу до моделі умовних виплат. Обґрунтовано напрями поетапної трансформації механізму державної підтримки відповідно до логіки CAP ЄС.

Ключові слова: фінансовий механізм; Державний аграрний реєстр; державна підтримка аграрного сектору; цифрова верифікація; умовність виплат; Спільна аграрна політика ЄС.

The article examines the role of the State Agrarian Register in the transformation of the financial mechanism of state support for the agricultural sector of Ukraine in the context of adaptation to the European Union Common Agricultural Policy. The study is relevant due to the growing role of digital instruments in public support administration, the expansion of the State Agrarian Register as the main access channel to support programmes, and the need to align Ukrainian practices with CAP institutional requirements. The purpose of the article is to determine the institutional potential and functional limitations of the State Agrarian Register as a digital basis for administering, verifying and controlling state support. The methodological framework combines comparative analysis, institutional analysis and a scenario approach. The functional capabilities of the State Agrarian Register are compared with the key components of the Integrated Administration and Control System used in the EU member states. Special attention is paid to the relationship between digital verification of beneficiaries, reduction of information asymmetry, and the transition from unconditional support to a model of payments linked to compliance with verifiable requirements. The results show that the State Agrarian Register already plays an important role in identifying beneficiaries, simplifying access to support programmes and improving the operational efficiency of public fund distribution. At the same time, its current architecture remains insufficient for full-scale control over compliance with conditions after payments are granted. The system is effective where verification can rely on existing registries and basic geospatial data, but much weaker where monitoring requires seasonal land-use observation, confirmation of actual farming practices or post-payment behavioural control. It is substantiated that the further development of the State Agrarian Register should be considered

© Маслак Н.Г., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

not as an isolated technical upgrade, but as part of a broader institutional restructuring of the financial mechanism of state support. Three scenarios of transformation are distinguished: minimal, adaptive and strategic. The article concludes that the State Agrarian Register already acts as a key element of the digital infrastructure of state support for the agricultural sector of Ukraine and has the potential to become the core of a more transparent, controllable and result-oriented financial mechanism aligned with CAP principles.

Keywords: financial mechanism; State Agrarian Register; state support for the agricultural sector; digital verification; conditionality; Common Agricultural Policy of the EU.

Постановка проблеми. Державна фінансова підтримка аграрного сектору України в умовах воєнного стану та євроінтеграційної трансформації дедалі більше спирається на цифрові механізми адміністрування, серед яких ключове місце посідає Державний аграрний реєстр. Закон України «Про інформаційно-комунікаційну систему «Державний аграрний реєстр» інституціоналізував ДАР як державну цифрову систему взаємодії між агровиробниками та суб'єктами публічного адміністрування, а постановою Кабінету Міністрів України № 549 визначила правові та організаційні засади її ведення й адміністрування [1; 2]. Практичне значення ДАР істотно зросло у 2025–2026 рр.: система охоплює понад 200 тис. користувачів, містить значний масив відомостей про земельні ділянки та фактично стала основним цифровим каналом доступу до більшості програм державної підтримки аграрного сектору, бюджетне фінансування якої зросло з 6,0 млрд грн у 2025 р. до 13,1 млрд грн у 2026 р. [3; 14].

Водночас посилення ролі ДАР як єдиного цифрового входу до програм підтримки ще не означає завершення трансформації фінансового механізму державної підтримки аграрного сектору. У Звіті Європейської Комісії про Україну за 2025 р. наголошено, що з 2025 р. реєстрація в ДАР стала обов'язковою умовою доступу до державної аграрної підтримки, однак Україна все ще потребує ухвалення рамкового закону про платіжну агенцію (paying agency), подальшого впровадження IACS, FSDN та LPIS [4]. Для держав – членів ЄС саме Інтегрована система адміністрування та контролю (IACS) і мережа платіжних агенцій становлять інституційне ядро адміністрування виплат, прив'язаних до площі земельних ділянок та поголів'я тварин, забезпечують перевірюваність даних, контроль законності виплат і захист публічних фінансових інтересів [5; 6]. Отже, наукова проблема полягає не лише у цифровізації розподілу підтримки, а у з'ясуванні того, чи може ДАР стати інфраструктурною основою трансформації фінансового механізму державної підтримки аграрного сектору України відповідно до логіки CAP ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі умовність виплат розглядається як механізм зменшення інформаційної асиметрії між адміністратором програми та отримувачем підтримки. F. Mazzeo Rinaldi та L. Leone, узагальнюючи досвід умовних грошових трансфертів (conditional cash transfers) у країнах ОЕСР, показують, що результативність умовних трансфертів залежить від чітко визначених вимог, інституційної спроможності адміністратора та надійної системи перевірки виконання умов [7]. У вітчизняних дослідженнях фінансовий механізм у сфері сталого розвитку аграрного сектору дедалі частіше пов'язується з поєднанням фіскальних, кредитно-страхових, ризик-орієнтованих та інформаційних інструментів, а також із якістю інформаційного забезпечення управлінських рішень [8].

Другий напрям досліджень формують нормативно-аналітичні праці та документи Європейського Союзу, присвячені новій архітектурі Спільної аграрної політики на 2023–2027 рр. Регламент (ЄС) 2021/2115 визначає логіку CAP Strategic Plans і правові засади підтримки, тоді як Регламент (ЄС) 2021/2116 встановлює правила фінансування, управління та моніторингу САП [9; 10]. У матеріалах Європейської Комісії conditionality (умовність виплат) трактується як базова система обов'язкових вимог і стандартів для отримувачів підтримки, що включає SMR та GAEC [11]. Водночас eco-schemes у CAP 2023–2027 розглядаються як добровільні щорічні інтервенції,

що мають стимулювати практики, які виходять за межі базової conditionality; держави-члени повинні спрямовувати на них щонайменше 25% фінансового пакета прямих виплат [12].

Третій блок становлять аналітичні роботи, присвячені готовності України до виконання вимог глави 11 *acquis* ЄС. Зокрема, у дослідженні Центру економічної стратегії наголошується, що для України одним із найскладніших завдань у сфері аграрної євроінтеграції є побудова повноцінної системи адміністрування та контролю підтримки, сумісної з CAP, включно з платіжною агенцією, IACS і пов'язаними реєстрами [13]. Однак, попри наявність досліджень щодо фінансового механізму підтримки аграрного сектору, умовності виплат, цифровізації державної допомоги та вимог CAP ЄС, у наявній літературі бракує цілісного дослідження, яке б поєднувало інституційний розвиток ДАР із трансформацією фінансового механізму державної підтримки аграрного сектору України. Саме ця невирішена частина проблеми і зумовлює потребу в подальшому дослідженні.

Формулювання цілей статті. Метою цього дослідження є визначення інституційного потенціалу та функціональних обмежень Державного аграрного реєстру у трансформації фінансового механізму державної підтримки аграрного сектору України в контексті адаптації до вимог Спільної аграрної політики ЄС.

Для досягнення поставленої мети доцільно вирішити такі завдання: систематизувати теоретичні підходи до умовності фінансової підтримки та подолання інформаційної асиметрії; зіставити функціональні можливості ДАР з інституційною логікою IACS; визначити межі використання ДАР для перевірки умов надання підтримки; обґрунтувати напрями трансформації фінансового механізму державної підтримки аграрного сектору України з урахуванням євроінтеграційних вимог.

Виклад основного матеріалу. Еволюція державної підтримки аграрного сектору в Європейському Союзі свідчить, що її сучасна модель ґрунтується не лише на перерозподілі бюджетних ресурсів, а й на інституційному забезпеченні зв'язку між наданням фінансової підтримки та дотриманням визначених вимог до ведення господарства. У межах CAP 2023–2027 прями виплати, інтервенції розвитку сільських територій і добровільні екологічні стимули інтегровані в цілісну систему адміністрування, де conditionality виконує функцію базового рівня обов'язкових стандартів для отримувачів підтримки, а *eco-schemes* – роль додаткового інструменту стимулювання практик, що виходять за межі мінімальних вимог [5; 6; 9–12]. За таких умов фінансова підтримка надається не лише на підставі статусу сільськогосподарського виробника чи факту подання заявки, а у зв'язку з можливістю перевірити виконання конкретних умов, пов'язаних із використанням землі, утриманням тварин, дотриманням екологічних вимог і належним веденням господарства. Саме тому визначальне значення у CAP мають не окремі норми щодо екологізації, а інституційні механізми, що роблять такі норми перевірюваними, зокрема платіжні агенції, IACS, LPIS, AMS та FSDN [5; 6; 11; 15; 16].

У цьому контексті Державний аграрний реєстр доцільно розглядати як ключовий елемент цифрової інфраструктури державної підтримки аграрного сектору України. Нормативну основу його функціонування формують Закон України № 3980-IX та постанова Кабінету Міністрів України № 549, які закріплюють ДАР як державну інформаційно-комунікаційну систему для ідентифікації користувачів, подання заявок, отримання та обміну даними, необхідними для реалізації програм підтримки [1; 2]. Практичне значення ДАР істотно зросло у 2025–2026 рр.: система охоплює понад 200 тис. користувачів, містить значний масив відомостей про земельні ділянки та фактично стала основним цифровим каналом доступу до більшості програм державної підтримки аграрного сектору [3; 14]. Це дає підстави розглядати ДАР не як допоміжний електронний сервіс, а як базовий інструмент операційного функціонування механізму розподілу бюджетних коштів, який знижує транзакційні витрати подання

заявок, мінімізує дублювання інформації та створює передумови для первинної верифікації правомірності отримувача підтримки.

Водночас сама наявність розвиненого цифрового реєстру ще не означає, що фінансовий механізм державної підтримки вже трансформовано відповідно до логіки CAP ЄС. За поточної української моделі ДАР досить ефективно вирішує проблему ідентифікації бенефіціара, однак не забезпечує повноцінного контролю за виконанням умов після отримання підтримки. У термінах теорії інформаційної асиметрії це означає, що система значною мірою знижує ризики несприятливого відбору (*adverse selection*), але поки що не створює достатніх інструментів для мінімізації морального ризику (*moral hazard*) [7]. Саме на цій межі між попередньою верифікацією допуску до програми та післявиplatним контролем поведінки отримувача проходить головна лінія трансформації фінансового механізму державної підтримки аграрного сектору. Європейська практика переконує, що *conditionality* набуває реального змісту лише тоді, коли адміністратор спроможний не лише прийняти заявку, а й підтвердити, що визначені умови виконуються у процесі господарської діяльності [5; 7; 11].

Порівняння функціональних можливостей ДАР із логікою IACS свідчить, що українська система вже містить окремі компоненти, функціонально близькі до європейської моделі, але поки що не формує її повного еквівалента. Передусім ідеться про наявність реєстру виробників, інтеграцію з державними базами даних щодо земельних ділянок і використання інформації про тваринництво, що створює базу для адміністрування підтримки, прив'язаної до площі земельних ділянок та поголів'я тварин (*area-based* та *animal-based support*). Разом із тим офіційні документи Європейської Комісії та аналітичні оцінки готовності України до вступу в ЄС прямо вказують на потребу подальшого розгортання платіжної агенції, IACS, LPIS і FSDN, а також забезпечення взаємодії між окремими елементами цієї системи [4; 13; 18]. Це означає, що ДАР доцільно розглядати не як завершену інституційну модель, а як ядро майбутньої системи адміністрування, моніторингу та контролю державної підтримки, сумісної з правилами CAP.

Для оцінки практичної придатності ДАР до перевірки умов надання державної підтримки доцільно зіставити окремі типи таких умов із наявними функціональними можливостями української цифрової інфраструктури (табл. 1). Такий підхід дає змогу визначити, які вимоги можуть бути верифіковані на основі вже доступних реєстрових і геопросторових даних, а які потребують додаткових інструментів моніторингу та контролю. Методичною основою такого зіставлення є стандарти *conditionality* у межах CAP 2023–2027, серед яких особливе значення для цілей цього дослідження мають заборона спалювання стерні (GAEC 3), обов'язковість буферних смуг уздовж водотоків (GAEC 4), вимоги щодо мінімального ґрунтового покриття (GAEC 6), сівоzmіни (GAEC 7), а також підтримання непродуктивних площ і ландшафтних елементів (GAEC 8) [11; 12]. Проведене зіставлення показує, що за наявної архітектури ДАР найкраще верифікуються ті умови, які можуть бути підтверджені через уже інтегровані державні реєстри або просторову ідентифікацію земельних ділянок. Натомість значно нижчою залишається придатність системи до перевірки вимог, дотримання яких залежить від сезонної динаміки землекористування, фактичних агропрактик чи поведінки виробника після отримання підтримки.

Наведене зіставлення свідчить, що поточна архітектура ДАР уже забезпечує достатній рівень перевірки тих умов, які спираються на формалізовані реєстрові дані, однак її можливості залишаються обмеженими у випадках, коли необхідно підтвердити фактичне виконання агроекологічних вимог у процесі господарювання. Це означає, що система є придатною для ідентифікації отримувача та базового контролю допустимості участі у програмах підтримки, але ще не створює повноцінних передумов для переходу до моделі виплат, пов'язаних із дотриманням перевірюваних умов. Найбільш переконливо ця межа проявляється у тих випадках, коли для контролю потрібне спостереження за сезонною динамікою земельного покриття, дотриманням

Таблиця 1

**Матриця верифікуємості умов державної підтримки через ДАР:
зіставлення з вимогами CAP ЄС**

Умова державної підтримки / вимога CAP ЄС	Наявні дані в ДАР/суміжних реєстрах	Ступінь верифікуємості через ДАР	Ключова прогалина	Що потрібно для повної верифікації
Сівозміна і чергування культур (GAEC 7)	Кадастровий номер ділянки, тип угіддя в ДЗК	Часткова – ділянка і тип угіддя ідентифікуються	Відсутні дані про фактичну зміну культур у динаміці	Інтеграція з AMS, геопросторовим моніторингом і сезонними даними про посіви
Мінімальний ґрунтовий покрив у чутливі періоди (GAEC 6)	Дані ДЗК про тип угіддя, межі ділянки	Низька – ДАР не фіксує сезонний стан покриву	Відсутній супутниковий моніторинг агропрактик	Інтеграція з AMS / Copernicus, алгоритми дистанційного зондування
Буферні смуги вздовж водотоків (GAEC 4)	Межі ділянок у ДЗК, просторове розміщення відносно гідромережі	Середня – базова просторова перевірка можлива	Ширина та фактичне дотримання буферної смуги не верифікуються	LPIS-компонент, деталізовані шари гідрографії та просторові правила контролю
Заборона спалювання стерні (GAEC 3)	Ідентифікація ділянки, тип угіддя	Низька – післявиплата практика не відстежується	Відсутній моніторинг фактичних польових операцій	AMS, дистанційне зондування, крос-перевірка з екологічним контролем
Непродуктивні площі та елементи ландшафту (GAEC 8)	Межі земельних ділянок, частково – категорії угідь	Низька / часткова – контур ділянки відомий	Немає повного обліку ландшафтних елементів і непродуктивних площ	LPIS із тематичними шарами, супутникова верифікація, геопортальні дані
Органічне виробництво / добровільна еко-схема	Реєстрація ФОП/юрособи, земельні ділянки в ДЗК	Середня – статус можна врахувати як атрибут	Відповідність стандартам органічного виробництва не перевіряється через ДАР	Інтеграція з Реєстром органічних операторів і механізмами сертифікаційної перевірки
Поголів'я ВРХ / базові тваринницькі умови	Реєстр тварин, ідентифікація поголів'я	Висока – базова верифікація наявності тварин уже можлива	Умови утримання і добробут тварин не верифікуються	Розширення на рівень галузевих контрольних даних та післяви платної перевірки

Примітка: AMS – Area Monitoring System; LPIS – Land Parcel Identification System; ДЗК – Державний земельний кадастр.

Джерело: розроблено автором на основі [5; 11; 12; 13; 15; 16]

сівозміни, наявності буферних смуг або фіксацією заборонених практик, таких як спалювання стерні. За відсутності AMS, розвиненого LPIS-компонента та повноцінної геопросторової аналітики такі умови не можуть бути надійно перевірені лише на основі наявних атрибутів ділянки чи статусу заявника [5; 11; 13; 15; 16].

У європейській практиці саме поєднання реєстрових даних із супутниковим моніторингом і системами просторового аналізу забезпечує можливість переходу від суто адміністративної перевірки до контролю фактичного виконання умов. Це особливо важливо для CAP 2023–2027, де значна частина вимог пов'язана не з формальними характеристиками господарства, а з поведінкою виробника упродовж виробничого циклу. Супутниковий моніторинг та інтелектуальна обробка даних (smart data) вже розглядаються Європейською Комісією як один із ключових інструментів підвищення точності та одночасного зниження адміністративного навантаження у процесі контролю за дотриманням умов підтримки [16]. Відтак головна прогалина української моделі полягає не стільки у відсутності цифрового реєстру як такого, скільки у нестачі інструментів спостереження за фактичним використанням землі та виконанням вимог після надання підтримки.

Окремої уваги потребує питання використання ДАР для адміністрування підтримки, пов'язаної з добровільними екологічними або органічними практиками. У межах CAP eco-schemes покликані винагороджувати фермерів за дії, що виходять за межі базових стандартів conditionality, а їхнє фінансове наповнення є суттєвим елементом нової архітектури прямих виплат [12]. Це означає, що в українських умовах ДАР потенційно може бути використаний не лише для перевірки права доступу до програм підтримки, а й для спрямування коштів на ті практики, які мають вищу екологічну чи суспільну цінність. Проте така функція можлива лише за умови, що система забезпечуватиме не лише облік суб'єкта та земельної ділянки, а й підтвердження фактичного дотримання критеріїв, за які нараховується додатковий платіж. Без інтеграції з профільними реєстрами, даними сертифікації, геопросторовим моніторингом і механізмами післявиплатної перевірки цифровий реєстр залишатиметься переважно інструментом допуску до підтримки, а не засобом її якісної диференціації.

Виявлені функціональні обмеження мають не лише технічний, а й нормативно-інституційний характер. Недостатність даних або цифрових модулів є лише зовнішнім проявом глибшої проблеми, яка полягає у відсутності цілісної системи адміністрування, моніторингу та контролю підтримки, здатної забезпечити перевірку виконання умов після надання коштів. Чинна нормативна модель ДАР орієнтована передусім на ідентифікацію користувача, подання заявки, обробку даних і взаємодію з державними інформаційними ресурсами [1; 2]. Натомість перехід до умовних виплат вимагає нормативного закріплення значно ширшого набору функцій: визначення уповноваженого суб'єкта контролю, встановлення процедур перевірки виконання умов, правил фіксації порушень, санкціонування, міжвідомчого обміну даними та використання геопросторових інструментів у процесі адміністрування підтримки. Саме тому подальший аналіз доцільно зосередити не на ізолюваному вдосконаленні окремих цифрових рішень, а на тих правових і організаційних передумовах, без яких розвиток ДАР не може перейти від функції реєстру до ролі інфраструктурного елемента трансформованого фінансового механізму державної підтримки.

Ця потреба прямо корелює з євроінтеграційними завданнями України. У Звіті Європейської Комісії про Україну за 2025 р. наголошується, що для подальшого просування у межах глави 11 acquis ЄС необхідними є законодавче оформлення платіжної агенції, розвиток IACS, FSDN і LPIS, а також посилення інституційної спроможності адмініструвати підтримку відповідно до стандартів CAP [4]. Аналогічні висновки містять аналітичні матеріали Центру економічної стратегії, де увагу акцентовано на тому, що успішна інтеграція до європейської аграрної політики вимагатиме не декларативного наближення до правил ЄС, а побудови реальної системи управління, контролю і верифікації виплат [13; 18]. За таких умов подальший розвиток ДАР слід розглядати як складову ширшої інституційної перебудови механізму державної підтримки, а не як суто технічне оновлення цифрової платформи.

Недостатність наявної архітектури ДАР для повноцінного переходу до умовних виплат означає, що подальші зміни мають стосуватися не лише розширення обсягу даних, а й перебудови всієї системи адміністрування, моніторингу та контролю державної підтримки. Йдеться про різні за масштабом і часовим горизонтом варіанти трансформації, які відрізняються глибиною нормативних змін, рівнем інтеграції цифрових систем та ступенем наближення до моделі CAP EC. Залежно від цього доцільно виокремити три сценарії трансформації фінансового механізму державної підтримки аграрного сектору України, що відрізняються не лише часовим горизонтом, а й припущеннями щодо політичної волі, інституційної спроможності та темпів євроінтеграційного процесу (табл. 2).

Перший, мінімальний сценарій передбачає збереження чинної ролі ДАР як цифрового входу до програм підтримки з одночасним розширенням процедур післявиплатного аудиту та міжвідомчої верифікації використання коштів. У межах такого підходу модель підтримки залишається переважно безумовною, однак підвищується її результатна ефективність, оскільки акцент зміщується з перевірки права доступу до програми на контроль фактичного використання ресурсів та достовірності

Таблиця 2

**Порівняльна характеристика сценаріїв трансформації
фінансового механізму державної підтримки аграрного сектору України**

Критерій	Сценарій 1 «Мінімальний» (2025–2027 рр.)	Сценарій 2 «Адаптаційний» (2027–2030 рр.)	Сценарій 3 «Стратегічний» (2030+ рр.)
Основна зміна механізму	Запровадження післявиплатного аудиту та міжвідомчої верифікації використання коштів	Запровадження базових перевірюваних умов надання підтримки за аналогією до CAP	Формування системи адміністрування, моніторингу та контролю підтримки, сумісної з CAP EC
Характер умовності виплат	Відсутня – безумовні субсидії зі звітністю та постконтролем	Базова – окремі перевірювані умови (насамперед GAEC 3, GAEC 6, GAEC 7; частково GAEC 4)	Повна – conditionality (GAEC + SMR) та добровільні еко-схеми
Нормативні зміни	Зміни до порядків КМУ, розширення процедур контролю без нового базового закону	Зміни до Закону № 3980-IX, нові порядки КМУ, закріплення функції верифікації умов	Новий рамковий закон про державну підтримку аграрного сектору, український аналог CAP Strategic Plan, повна гармонізація з acquis EC
Роль ДАР	Цифрова платформа подання заявок, виплат і контрольного аудиту	Платформа верифікації базових умов та адміністрування виплат	Ядро національної системи адміністрування, моніторингу та контролю підтримки (LPIS, AMS, FSDN, paying agency)
Джерела фінансування	Державний бюджет України, Ukraine Facility	Державний бюджет, Ukraine Facility, окремі інструменти зовнішньої підтримки	EAGF, EAFRD, державний бюджет України на засадах співфінансування
Очікуваний результат	Підвищення результатної ефективності та контрольованості підтримки	Перехід до частково умовної моделі державної підтримки	Повна інституційна сумісність із фінансово-адміністративною логікою CAP EC

Джерело: розроблено автором на основі [3; 4; 5; 13; 15; 17; 18]

поданої інформації. Другий, адаптаційний сценарій орієнтований на поетапне наближення до логіки CAP через запровадження обмеженого набору перевірюваних умов, розвиток геопросторових модулів, інтеграцію з суміжними державними реєстрами та нормативне закріплення функцій контролю. Такий сценарій є найбільш реалістичним у середньостроковій перспективі, зважаючи на пріоритети Ukraine Facility і поточний рівень інституційної спроможності України [17]. Третій, стратегічний сценарій передбачає формування на базі ДАР ядра національної системи адміністрування, моніторингу та контролю підтримки, сумісної з CAP ЄС, із повноцінним LPIS, AMS, FSDN та функціонально відокремленою платіжною агенцією [4; 5; 15; 17].

Порівняння наведених сценаріїв свідчить, що вони утворюють логічну послідовність наростаючої інституційної складності, однак це не означає, що кожен з них є гарантованим етапом лінійного прогресу. Реалізація адаптаційного сценарію залежить від ухвалення змін до Закону № 3980-IX та нормативного закріплення функцій верифікації умов, що потребує відповідної політичної волі та міжвідомчої координації. Перехід до стратегічного сценарію, своєю чергою, можливий лише за умови достатнього темпу євроінтеграційного процесу, формування платіжної агенції та повноцінного розгортання LPIS, AMS і FSDN. За несприятливих інституційних або політичних умов трансформація може зупинитися на рівні мінімального сценарію, який у такому разі виступатиме не перехідним етапом, а стійким станом системи. Відтак кожен сценарій має самостійну аналітичну цінність: мінімальний – як базовий варіант за обмежених інституційних ресурсів, адаптаційний – як реалістичний орієнтир середньострокової політики, стратегічний – як цільова модель повної сумісності з CAP ЄС. Це дає підстави розглядати ДАР не як завершене рішення, а як базову цифрову платформу, потенціал якої розкриватиметься залежно від глибини інституційної трансформації державної підтримки аграрного сектору [4; 13; 15; 17; 18].

Отримані результати свідчать, що ключове значення у трансформації фінансового механізму державної підтримки має не сам факт цифровізації, а здатність цифрової системи забезпечувати перевірюваність умов, прозорість процедур і контроль результатів використання бюджетних коштів. У цьому аспекті ДАР уже істотно підвищує операційну ефективність розподілу підтримки, однак подальше наближення до моделі CAP ЄС потребує суттєвого розширення його функцій, міжвідомчої інтеграції та нормативного закріплення нових механізмів контролю. Відтак подальший розвиток ДАР доцільно розглядати як складову ширшої інституційної перебудови механізму державної підтримки, спрямованої на підвищення адресності, контрольованості та результативності використання публічних фінансових ресурсів у аграрному секторі [3; 4; 13; 17; 18].

Висновки. Державний аграрний реєстр поступово перетворюється на ключовий елемент цифрової інфраструктури державної підтримки аграрного сектору України, забезпечуючи ідентифікацію бенефіціарів, спрощення доступу до програм підтримки та підвищення операційної ефективності розподілу бюджетних коштів. Водночас проведений аналіз засвідчив, що поточна архітектура ДАР є достатньою для первинної верифікації отримувачів, але ще не забезпечує повноцінного контролю за виконанням умов після надання підтримки, що обмежує можливості переходу до моделі виплат, сумісної з логікою CAP ЄС. Розбіжності між функціональністю ДАР і вимогами IACS, LPIS, AMS, FSDN та платіжними агенціями свідчать про необхідність не лише технічного вдосконалення реєстру, а й ширшої інституційної перебудови механізму державної підтримки. У зв'язку з цим трансформація ДАР має розглядатися як складова поетапного переходу до більш прозорої, контрольованої та результативної моделі використання публічних фінансових ресурсів в аграрному секторі України.

Перспективи подальших досліджень полягають у кількісному оцінюванні фінансових наслідків інтеграції ДАР із системами LPIS, AMS та FSDN і моделюванні впливу умовних виплат на результативність державної підтримки аграрного сектору України.

Список використаних джерел:

1. Про інформаційно-комунікаційну систему «Державний аграрний реєстр»: Закон України від 19.09.2024 № 3980-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3980-20#Text> (дата звернення: 02.04.2026).
2. Деякі питання функціонування інформаційно-комунікаційної системи «Державний аграрний реєстр»: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.05.2025 № 549 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/549-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 02.04.2026).
3. EU-supported State Agrarian Registry enters new phase under full Ukrainian Government ownership. EEAS. 20 February 2026. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-supported-state-agrarian-registry-enters-new-phase-under-full-ukrainian-government-ownership_en (дата звернення: 02.04.2026).
4. European Commission. Ukraine Report 2025. Brussels, 04.11.2025. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/17115494-8122-4d10-8a06-2cf275eccde7_en?filename=ukraine-report-2025.pdf (дата звернення: 02.04.2026).
5. European Commission. Integrated Administration and Control System (IACS). URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/assurance-and-audit/managing-payments_en (дата звернення: 02.04.2026).
6. European Commission. CAP paying agencies. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-paying-agencies_en (дата звернення: 02.04.2026).
7. Mazzeo Rinaldi F., Leone L. Conditional cash transfers in OECD countries: a realist synthesis. *Frontiers in Sociology*. 2023. Vol. 8. Article 1202430. DOI: <https://doi.org/10.3389/fsoc.2023.1202430>
8. Самошкіна І., Гриб Є. Фінансовий механізм управління ризиками сталого розвитку аграрного сектору економіки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-62>
9. Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulations (EU) No 1305/2013 and (EU) No 1307/2013. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj/eng> (дата звернення: 02.04.2026).
10. Regulation (EU) 2021/2116 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy and repealing Regulation (EU) No 1306/2013. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2116/oj/eng> (дата звернення: 02.04.2026).
11. European Commission. Conditionality. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/income-support/conditionality_en (дата звернення: 02.04.2026).
12. EU CAP Network. TG Eco-schemes: Background Paper. October 2023. URL: <https://eu-cap-network.ec.europa.eu/sites/default/files/2023-10/eco-schemes-background-paper.pdf> (дата звернення: 02.04.2026).
13. Centre for Economic Strategy. Readiness of the Ukrainian Agricultural Sector for the EU Accession: Progress and Prospects. 2024. URL: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/readiness_of_the_ukrainian_agricultural_sector_for_the_eu_accession.pdf (дата звернення: 02.04.2026).
14. EU supports Ukraine's State Agrarian Register with over 200,000 users. EEAS. 02 April 2025. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-supports-ukraine%E2%80%99s-state-agrarian-register-over-200-000-users_en (дата звернення: 02.04.2026).
15. European Commission. FSDN – Farm Sustainability Data Network. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/farm-structures-and-economics/fsdn_en (дата звернення: 02.04.2026).
16. Satellite Tech and Smart Data Take Root in Europe's Farming Future. European Commission, DG AGRI. 19 September 2025. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/media/news/satellite-tech-and-smart-data-take-root-europes-farming-future-2025-09-19_en (дата звернення: 02.04.2026).
17. Ukraine Facility Plan 2024–2027. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/ukraine-facility-plan.pdf> (дата звернення: 02.04.2026).
18. EU Integration of the Ukrainian Agri Sector: How to Strengthen Negotiating Positions? Centre for Economic Strategy. September 2024. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/eu-integration-of-the-ukrainian-agri-sector.pdf> (дата звернення: 02.04.2026).

References:

1. Verkhovna Rada Ukrainy (2024) Pro informatsiino-komunikatsiinu systemu "Derzhavnyi ahrarnyi reiestr" [On the information and communication system "State Agrarian Register"]: Law of Ukraine No. 3980-IX dated September 19, 2024. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3980-20#Text> (accessed April 2, 2026). (in Ukrainian)
2. Kabinet Ministriv Ukrainy (2025) Deiaki pytannia funktsionuvannia informatsiino-komunikatsiinoi systemy "Derzhavnyi ahrarnyi reiestr" [Some issues of functioning of the information and communication system "State Agrarian Register"]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 549 dated May 13, 2025. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/549-2025-%D0%BF#Text> (accessed April 2, 2026). (in Ukrainian)
3. EEAS (2026) EU-supported State Agrarian Registry enters new phase under full Ukrainian Government ownership. Available at: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-supported-state-agrarian-registry-enters-new-phase-under-full-ukrainian-government-ownership_en (accessed April 2, 2026).
4. European Commission (2025) Ukraine Report 2025. Brussels, November 4, 2025. Available at: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/17115494-8122-4d10-8a06-2cf275ecede7_en?filename=ukraine-report-2025.pdf (accessed April 2, 2026).
5. European Commission (n.d.) Integrated Administration and Control System (IACS). Available at: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/assurance-and-audit/managing-payments_en (accessed April 2, 2026).
6. European Commission (n.d.) CAP paying agencies. Available at: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-paying-agencies_en (accessed April 2, 2026).
7. Mazzeo Rinaldi F., Leone L. (2023) Conditional cash transfers in OECD countries: a realist synthesis. *Frontiers in Sociology*, vol. 8, article 1202430. DOI: <https://doi.org/10.3389/fsoc.2023.1202430>
8. Samoshkina I., Hryb Ye. (2023) Finansovy mekhanizm upravlinnia ryzykamy staloho rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky [Financial mechanism of risk management of sustainable development of the agricultural sector of the economy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-62> (in Ukrainian)
9. European Parliament and Council of the European Union (2021) Regulation (EU) 2021/2115 of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD), and repealing Regulations (EU) No. 1305/2013 and (EU) No. 1307/2013. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj/eng> (accessed April 2, 2026).
10. European Parliament and Council of the European Union (2021) Regulation (EU) 2021/2116 of 2 December 2021 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy and repealing Regulation (EU) No. 1306/2013. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2116/oj/eng> (accessed April 2, 2026).
11. European Commission (n.d.) Conditionality. Available at: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/income-support/conditionality_en (accessed April 2, 2026).
12. EU CAP Network (2023) *TG Eco-schemes: Background Paper*. October 2023. Available at: <https://eu-cap-network.ec.europa.eu/sites/default/files/2023-10/eco-schemes-background-paper.pdf> (accessed April 2, 2026).
13. Centre for Economic Strategy (2024) *Readiness of the Ukrainian Agricultural Sector for the EU Accession: Progress and Prospects*. Available at: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/readiness_of_the_ukrainian_agricultural_sector_for_the_eu_accession.pdf (accessed April 2, 2026).
14. EEAS (2025) EU supports Ukraine's State Agrarian Register with over 200,000 users. Available at: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/eu-supports-ukraine%E2%80%99s-state-agrarian-register-over-200-000-users_en (accessed April 2, 2026).
15. European Commission (n.d.) FSDN – Farm Sustainability Data Network. Available at: https://agriculture.ec.europa.eu/data-and-analysis/farm-structures-and-economics/fsdn_en (accessed April 2, 2026).
16. European Commission, DG AGRI (2025) Satellite Tech and Smart Data Take Root in Europe's Farming Future. September 19, 2025. Available at: https://agriculture.ec.europa.eu/media/news/satellite-tech-and-smart-data-take-root-europes-farming-future-2025-09-19_en (accessed April 2, 2026).

17. Ukraine Facility (2024) *Ukraine Facility Plan 2024–2027*. Available at: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/ukraine-facility-plan.pdf> (accessed April 2, 2026).

18. Centre for Economic Strategy (2024) *EU Integration of the Ukrainian Agri Sector: How to Strengthen Negotiating Positions?* September 2024. Available at: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/eu-integration-of-the-ukrainian-agri-sector.pdf> (accessed April 2, 2026).

Дата надходження статті: 02.04.2026

Дата прийняття статті: 22.04.2026

Дата публікації статті: 25.06.2026
